

Taalbeschouwing

Joke van Leeuwen (2004). *Waarom een buitenboordmotor eenzaam is*. Rekkem: Stichting Ons Erfdeel.

Hans Hulshof, Maaïke Reitmeijer & Arie Verhagen (2006). *Taalkunde voor de tweede fase van het vwo*. Amsterdam University Press.

Leerkrachten in het basisonderwijs en het secundair onderwijs kunnen af en toe wel wat inspiratie gebruiken voor leuke, intrigerende of goed onderbouwde taalbeschouwingslessen. Een taalmethode biedt soms uitkomst, ook toevallige versprekingen, taaluitingen of andere taalphenomen van leerlingen zelf vormen vaak een mooie aanleiding, maar hoe meer bronnen een leerkracht tot zijn beschikking heeft hoe beter. Een erg geschikte bron voor het basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs is *Waarom een buitenboordmotor eenzaam is* van Joke van Leeuwen. Het boek is ondertussen al enkele jaren oud en ook al heruitgegeven. Het blijft dan ook een echte aanrader.

Het boek draait om waarom-vragen: waarom aapmens en mensapen zijn, waarom een schone zakdoek ook schoon kan zijn, waarom macht mag en magt niet enzovoort. Leuke vragen met boeiende antwoorden. Het boek vertelt een verhaal over taal, over schrift, over woorden, over rijmen, over het Nederlands vroeger en nu. En doet dat op zijn Joke van Leeuwens: sprankelend, verrassend, een beetje gek en vooral erg mooi. Zo vertelt ze hoe het alfabet klinkt, zoals F.

"Je adem moet door een smal spleetje tussen je lippen. Stevig als een stormpje van samengeperste adem. Als je lang fff zegt, kunnen je lippen ervan gaan kietelen." (p. 20). En verder heb je nog rijtjes woorden, zoals woorden die je haast nooit in het noorden (of in het zuiden) hoort, of woorden uit de zeventiende eeuw die nu niet meer bestaan, of een rijtje nieuwe woorden voor nieuwe uitvindingen. En wil je weten welke twee mogelijkheden het woord *kerstomaatje* verbergt, ga dan snel kijken op pagina 92. Kortom, zowel een boek om lekker te lezen als een boek boordevol ideeën om met kinderen en jongeren leuke lessen rond op te zetten.

Een heel ander soort boek is *Taalkunde voor de tweede fase van het vwo*. De speelsheid van Joke van Leeuwen wordt hier ingewisseld voor de degelijkheid van academische auteurs die duidelijk een ander doel en publiek voor ogen hebben. Maar evengoed biedt dit boek het antwoord op tal van boeiende vragen: hoe komt het dat een kind van vier al zo goed een taal beheerst? Is de taal van mannen beter dan die van vrouwen? Of, wat zijn de verschillen tussen mensentaal en de communicatie van dieren?

Dit handboek taalkunde behandelt in zeven hoofdstukken taalkundige kwesties op een (populair-)wetenschappelijke manier. Aan bod komen taal en communicatie, taalvariatie, taalverwerving, taalverandering, pragmatiek, semantiek en grammatica. Elk hoofdstuk is op dezelfde heldere wijze opgebouwd en bevat een inleiding, een overzicht van wat leerlingen zouden moeten weten aan het einde van het hoofdstuk (alsook de termen die daarbij nodig zijn), tal van vragen en teksten, een samenvatting en een aantal onderzoeksopdrachten. Vooral sommige vragen en onderzoeksopdrachten zijn echte aanraders wil je je leerlingen taalkundig aan het werk zetten.

In Vlaanderen zal dit boek niet echt als een methode gebruikt worden, maar de leraar Nederlands kan er wel tal van interessante voorbeelden, teksten en opdrachten vinden. En de leraar Nederlands die zijn eigen taalkundige kennis wat wil opfrissen (wat is een *implicatuur* nu ook al weer?) of bijspijkeren (heeft Chomsky het bij het rechte eind als hij stelt dat kinderen over een aangeboren grammatica beschikken?), zal aan dit boek ook veel plezier beleven. Zo vind je er een kort stukje in over één van de bekendste taalverhalen ter wereld: het verhaal over het aantal woorden dat Eskimo's voor sneeuw hebben. Zijn er dat nu honderd, een tiental of slechts vier? Wil je het antwoord weten, dan heb je alvast een reden om dit boek te doorbladeren.

Koen Van Gorp
 Centrum voor Taal en Onderwijs, K.U. Leuven
koen.vangorp@arts.kuleuven.be